

Илази Суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ за годину ф. 6, за по године ф. 3, за четврт године ф. 1 и 50 новчића.

За АУСТРО-УГАРСКУ на годину ф. 6, за по год. ф. 3, за четврт године ф. 1 и 50 новчића.

За СРБИЈУ за годину ф. 7 за друге земље ф. 8.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Преплата шаље се у плаћеним писмима непосредно административном Главној Црногорској на Цетиње, а може се и картом упућеницом на пошту у Котор. Доноси пиљу се уредништву. Рукописи се невраћају.

За огласе плаћа се од реда 5 новч. За огласе веће и на дуже вријеме мање.

Ријеч цара руског.

29. пр. м. био је цар Александар у Москви. Племство и заступништво града Москве поклонило се цару и предало му, поводом догађаја на истоку, изјаву безграничне преданости.

Цар примајући исту, одговорио им је овако:

«Хвала вам, господе, на чувствима, израженијем ми, поводом садашњих политичких одношаја, који су се сада више разбистрили. Ја сам с радошћу припремао вашу адресу пријати.

Већ вам је познато, да је Турска задовољила мојему захтјевању и одмах склопила примирје, да безкорисно пролијевању крви у Србији и Црној Гори учини крај.

Црногорци показаше се у неравној тој борби, као вазда, прави јунаци. О Србији на жалост не може се то исто рећи, премда је међу њима било наших добровољаца, који су многи пролили своју крв за ствар славенску.

Ја знам да самном читава Русија осјећа најживље саучешће у страдању наше браће по вјери и племену. Али мени су најдрагоцјенији интереси Русије. Ја бих желио штедити руску крв, док се год може. И то је само разлог, с којег сам настојао и с којег ћу и даље настојати, да се положај свих Хришћана на истоку мирнијем начином, у истину поправи.

Скорих дана започети ће у Цариграду договарање међу заступницима великих сила, да се установе услови мира. Најживља ми је жеља, да се постигне опће споразумљење.

Али ако до тога неби дошло и ако ја видим, да недобијемо онаквијамства, која су потребна за извршење онога, што од порте циним правом можемо захтјевати, **ја сам чврсто одлучио, самостално поступати, и увјерен сам, да ће тада читава Русија мојему позиву шљедовати, ако видим, да је то нужно, и ако част Русије то узисте.** Ја сам такођер увјерен, да ће Москва као увјек својим примјером предјачити. Нека нам Бог помогне, да нашу свету задаћу извршимо!»

Ово цар збори, а царска се никад непориче.

Ово је ријеч цара рускога, којега је искрена мирољубивост свему свијету позната.

Ово је ријеч из Русије, велике и силне, којој нијесу демонстрације потребне, која не говори само да страши, него јасно каже, што ће одмах и да учини.

У политичком свијету то је познато врло добро, за то је тај свијет и потрешен необично овом изјавом Русије.

Изјавом овом ситуација је постала много јаснија, и може се слободно рећи — она је данас сасвим јасна.

Више не треба нагађати, шта ће бити из свега данашњег заплета.

Биће што цар каже: Или ће се

извршити оно, «што ће се од порте с циним правом захтјевати, или ће Русија самостално поступати».

РУСКИ УЛТИМАТ.

«Пол. Кор.» доноси извадак из ултимата, који је руски посланик генерал Игњатијев 30. Октобра предао турском министру спољних послова Сафет паши. По том извадку ултимат гласи:

«Догађаји, који се од годину дана сбивају у неким покрајинама турске државе и који су довели до рата међу Турском и кнежевинама Србијом и Црном Гором, немогуше царском кабинету остати равнодушни, пошто су у руском народу, који је многоврсним свезама и столетним традицијама свезан са хришћанским народом балканскога полуострва, побудих узбуђеност. Њ. Величанство цар дијелило је симпатије свога народа, те се је по договору са другим великим кабинетима заузео, да се ред и мир поврати.

Будући да су се гарантне власти сложиле, да за темељ измирења поставе уздржање Status quo-а у кнежевинама Србији и Црној Гори, војничке операције, што их турске чете сада онде изводе, нијесу ван непотребито пролијевања крви. Пошто се је покољ последњих дана раширио начином, који, неводећи на никакву резултату, чувство човјечности вријеђа, цар, мој свијетли господар, уважујући, да се расправе о ограничењу примирју затежу, не може више тога трпјети.

С тога је потписаном наложено, да у име Њ. Величанства очитује, ако се у два пута двадесет и четири сата, пошто овај лист буде предан, несклони ефективно и безусловно примирје на шест неђела или два мјесеца, које ће све бореће се обухватити, и ако се заповједници турских чета перемпторно неупуте, да све војничке операције обуставе, — да мора отићи из Цариграда са свим особљем царскога послаништва».

ПОКРЕТ У ГРЧКОЈ.

«Етникон Пневма», званични орган министра предједника грчког, г. Комундурса приповједа, да је 26. Септембра држано у Атини још три митинга. Први у Конкордији «Слизи», на коме је говорио чувено правозаступник атински, г. Стефанидис, препративши топлим ријечима славенску ствар, која је ствар издамних Грка. Други скуп држан је у књижевној дружини «Братству» под предједништвом г. Мезинезиса, а трећи у задрузи «Јелинског Препорођења».

Осим ових митинга, који су држани у престоници Грчке, навови поменути лист и ове митинге, који су држани по разним провинцијама Грчке: У Занту, где је говорио архиепископ истог острва, г. Ломбардос чувени посланик у парламенту грчком г. Карвели и Сомерити; у Ламији, Каламасу, у Тросу, Тиноси и Патросу, где је патриотски говорио директор гимназије Пападукас и још два адвоката; у Стилиди, Пиргосу, Агринији, Мисомагвији, Ливадији, Халкиди, Сиру, Навилији и у другим мјестима. Протоколи свију тих митинга, на којима су резолуције вазда једнако гласиле: неодложно оружање Грчке, предани су посретвом општина сваке вароши, у којој је митинг држан, г. Комундурсу, који се пожурно, да им одговори, да влада потпуно одобрава патриотску струју грчког народа и да ће достојно знати оправдати повјерење народа.

Један комитет у Патросу, састављен из госпођа ради скупљања прилога у корист рањених Славена скупио је за врло кратко вријеме око 10,000 франака. Комитет госпођа на Занту пожртвовао је у корист рањених Славена 1000 франака. Пирејско одељење унијело је у касу централне комисије, која је састављена ради купљења прилога у корист рањених Славена 2581 ф. и 50 новч. Општина Пирејска примила је на себе, да о своме трошку наоружа народну војску из града Пиреја.

Исти лист тврди да је на општој скупштини грчке колоније у Одеси, ријешено — да свака грчка кућа у Одеси дивету чест свог прихода жртвује на наоружање народне флоте.

«Клио», друге грчке новине, увјеравају, да се 5. Октобра састала на Крфу народна скупштина под предједништвом г. И. Брајласа, старијег брата представника Грчке у Петрограду, г. П. Брајласа Армениса. На том митингу присуствовао је и архиепископ острва Крфа градоначалник и сва одлична лица. Ова скупштина изразила је своје топле симпатије к Словенима, а одлучно захтјевала, да се народна војска под оружје сазове а флота опреми, како Грчку неби презирали други просвећени народи.

«Ора», такође грчке новине, описују живим бојама оно одушељење у Атини, које је настало, кад се чуло за ултиматум Игњатијева. По истоме листу, «Хетерија» живио рада, да букне устанак у Епиру и Тесалији а учинило је припреме, да се устанак подигне свима по мјестима у једно и исто доба.

«Полит. Кор.» доноси бесједу грчког министра предједника Комундурса, којом је грчком сабору у Атини мотивовао своје предлоге о спремању за рат. Ми ћемо из те бесједи саопштити у изводу ова главна мјеста.

Министар предједник изјавио је, да је спрема за рат веома нужна, и нагласно је уједно, да је он за ту идеју још од године 1867 заузет. Рекао је, да се данас неда ни замислити ратна спрема без опште и обвезне војне дужности, те да Грчка мора дакле ту жртву поднијети; а поред тога да мора дати и новчана средства за набавку бродова и оружја. На ту пјел треба да се подигне зајам од 50 милиона франака, који би се имао подмирити повишењем пореза на лукеус и виртуалија, као и завађањем пореза на доходак. Али пошто ће за набавку бродова и војске, каква ваља да се устроји по општој обранбеној системи, још доста времена требати, а за најближу будућност, која може донијети народу велике незгоде нужно је такођер оружја, цебане и људства, то се мора учинити још један мањи зајам у износу од 10 милиона франака. И тај би се зајам путем амортизације за кратко вријеме новим порезима покрио и подмирио. Тим би се зајмом још одмах и у течажу ове године набавило потребно оружје, а уједно би се позвала на оружје сва омладина од 20—30 године, што би изнијело до 65,000 момака. То би се војска звала «покретна народна гарда» и имала би се одмах вјежбати у оружју, тако да се на скоро може за рат употребити. Пошто Грчкој сада треба новаца, то се морају у ред довести старији дугови, нарочито они што су учињени у вријеме великога устанка од г. 1821, те ће се тако лакше добити зајам на јевропским новчаним трговима.

ИСТОЧНА ПОЛИТИКА У ЦАРЕВИНСКОМ ВИЈЕЊУ.

Заступничка кућа царевинскога вијећа започела је у суботу расправу о одговору министра предједника Ауерсперга на интерпелацију о источном питању. Кућа била је многобројније посеђена него у пријашњим сједицама, а галерије пренапуњене. Први говорник био је барон Шок, којег навале на грофа Андриаша пробудише сензација, као што његове навале на барона Родића, да је члан Омладине, изазваше у општинству заслужени подругљиви подсмјех, коме се тим извргаа. У свом подуљем говору рече он у битности ово: Ја не мегу пропустити, да се не повратим на изјаву, коју је у последњој сједници дао г. министар предједник. Настаје питање, зар се неби био могао избјећи онај «неспоразумак». Влада изјавила је, да она под «манifestацијама и изјавама» није разумјевала изјаву законитог заступства. Преостаје дакле само демонстрација мађарских ђака.

Но може ли се у овој кући говорити о тим демонстрацијама? Зар се у исти-

ну тако далеко дошло, да се демонстрације учеће се и узавреле младежи сматрају таквим, да могу на штету бити снаги и угледу монархије? Ја имам више назор о снаги и угледу монархије. Зашто се на ону изјаву није одговорило на оном мјесту, где је она учињена? Тај би се несспоразумак свакако био могао избјећи, да је одговор био опрезно састављен и да је било споразумка са владином странком.

У осталим ставкама проглашује влада као главни циљ уздржања мира. Али кад је букнуо последњи устанак, онда је к томе нашоа један нови момент, подпора Аустројје, акопрем су у оно доба са турским царством постојали најјеснији одношаји. Преко границе допунтало се је увозити оружје; познато је било, где су засједали усташки одбори, али они су смјели мирно засједати. Један од главних одбора засједоа је дачаче у Бечу. Симпатије далматинскога намјесника, који јест или је био члан Омладине (с десна габане), биле су код усташа. Позната је чињеница, да је далматински намјесник осим свога предпостављенога радио у прилог устанку.

Дебата, која се доведзује на одговор интерпелације, онежице читаво подручје источнога питања и читаву јевропску политику. Што се тиче догађаја између заступника и министарства, то нам долази у памет пословица «Ја сам твој роб и ти ме штудеш». — У погледу позорности коју узбудиле турске бездјела у Бугарској, вели говорник: У Пољској Руси су са свим слично поступали, да у опће баш ми се не требамо толико занимати културним мисијама, јер Аустројја има народа, који знаду резати носеве и уха. (Живахност).

Имадемо ли се одлучити, да упиљемо на турске догађаје, онда морамо увјек пред очима држати, да ће промјене на балканском полуострву нагазити на огромне зашрјеке, које потичу из опрјек социјалне, народне и вјерске нарави; правом аустројском увјерењу најбоље ће се одговорити, ако се уздржи цјелокупност Турске; је ли то абсолутно немогуће, онда је задаћа аустројских људи, да неходе такво преустројство, које интересу монархије релативно најбоље одговара.

«Напошљедку, онака говорник, неспадам ја баш међу оне, који хоће мир под сваку цијену, но ја се надам, да ће министарство снагу домовине посветити само јасној и циља свјесној политици». Говорник наводи по том разне руске службене брошуре најновијега доба, у којима се вели, да су Аустројја и Турска одређене за Русију. После тога онака, да државник има дужност, да установи акцију државе за будуће потомство; он да не смије водити политике од случаја до случаја.

Говорник закључује ријечима: На свршетку могу само жељети, да се кор мило државе положи у друге руке, у чврсте руке човјека, који државни брод оштрим погледом чува од пријетених клисура и доводи у сигурну луку. Остало ће само по себи слиједити, т. ј. сјећајући нас на познату солидарност владе са министром спољних послова, могу сигурно рећи: Када падне војвода, мора за њим и ка баница.

Др. Демел представља ситуацију посве иначе него предговорник. Понајвише је говори о одговору на интерпелацију, којом се вели, да влада нема формално права уливати на политику спољних послова. Ту изјаву настоји он провргнути угарским законима; на даље се имаду са министарства у свакој важной ствари налазити у дотицају са министром спољних послова, па је дужност владе да улива на управу спољних послова. Истин је до душе, да се спољна политика кримјевајуће се конфигурације, неда водит по сталноа програму, али заступство мора ипак знати, има ли подупирати носној културе, који свакога, који не мисли као они, шаљу у Сиберију.

Говорник говори по том о троцарској савезу; он држи да овај више непостоји њемачки престолни говор да се има смрати првим разријешењем тога друштва.

Што се тиче даљне аустројске политике, то се ваља сјетити, да се старо

гласу државе «поштењу» не смије ваху- дити; што се пак оних тиче, који дрхћу пред ријечи «рат», они се морају пред очима држати своте, које прогута војнички прорачун и уважити, да би мир под сва- ку цијену био јасним знаком слабости. Крај садањих замршаја не ради се о ма- леним циљевима, већ се углед Аустрије мора уздржати на овој висини, коју је знала уздржати и у несрећи! (Право)!

Др. Гранић не може прихватити становишта предговорника, јер не застуса у акцију тако ратоборно, као онај. За тим настоји из закона о делегацијама доказати, да је влада дужна упливати на спољну политику. Зар ми — вели говорник — у истину немамо никаквих формалних ус- танова о упливању? Ми морамо само законе точно учити па ћемо наћи, да за- кон о делегацијама даје право и таково упливање. Али је ли министарство тај уп- лив и вршило? Удворност министра спољних послова јест све знање нашега министарства. (Губање). Ако се ским иде, онда морају оба ићи за истим циљем; мисли ли наше министарство, да ће Руси- ја икада имати једнаке интересе са Ауе- тријом? Ако се на таково питање одгово- ри јестно, онда се мора мислити, да је министар спољних послова или сукривац или дурак. Говорник онај да му је ак- ција министарства спољних послова сум- њива и да за то нема повјерења према њему. Он мисли да постоји политика анек- сије, и држи да би била ерамота по у- ставну странку, да одобри такву полити- ку. «Зашто имамо војеку и то, како ја мислим, врло врстну војеку»? Аустрија има искључиво ту задаћу, да се изнутра јачи.

У погледу потребе рата мисли се: «Ми морамо». Но дакле, нека буде; али даровати нам не требамо дати ништа; анек- сије су за државу финансијални тере- ти. Говорник закључује с питањем: «Зар се осјећамо толико слаби, да нас могу страшити малена устројства држава». Он мисли да је Аустрија са Угарском доста јака, да одржи навалу.

(Наставиће се).

ЗАВЈЕРА У ЦАРИГРАДУ.

Првог дана турског барјама требало је да се изврши завјера, коју су склопи- ли неки турски великаши, да јој се није за времена у траг ушло. Лист «Базирет» добио је чланак од турског комунисте Ха- брија, који је доказивао, да новац и име- так богаташа мухамеданских припада на- роду, који је властао, да га узме кад му употреба. Због тог чланка обустављен је поменути лист, а чланак је покриминиран. На неколико дана прије него што је изи- шао поменути чланак, добили су велики везир, Мидат-паша, и још неки министри безимена писма, у подобном смислу, а савјетује им се да одбију сваку туђинску интервенцију. Чланак листа «Базирета» учини се влади сумњив. Хапри-ефендија буде затворен, мучен, и он некаже све. Тад је влада имала конде завјере у сво- јим рукама. Завјереници су хтјели да сру- ше садању владу, да збаце султана Абдул- Хамида Јусуф-Изедина да прогласе султа- ном и да најјесте за великог везира Мах- муда-Несим-пашу. Завјереници су рачуна- ли да ће помоћу хоџа и софла моћи дићи и мухамеданско становништво у Царигра- ду. За разлоге устанку били су се већ постарали. Највећу важност полагали су на реформе и привилегије, што би се да- ле хришћанима, наводећи, да те привле- стије, што би се дале хришћанима, наво- дећи, да те привилегије, понижују народ мухамедански и да су против светог за- зона «шери-ја». Поглавице завјереничке рачунали су, да ће их становништво пот- томоћи, и та помоћ не би изостала да ције Хапри-ефендија издао тајну, те тиме навјеру осујетио. Затворено је 300—350 навјереника и затварања се још једнако предузимају. Завјереници један другог из- дају, те се тако цуне тавнице, и то два висока духовника Шериф ефендија и Му- ни Едид-ефендија и два висока цивилна ванџика Ријаз-паша и Риза-бег. Шериф- ефендију је Махмуд-паша прије свога па- да, предложио био султану Абдул-Азиеу а Шенк-ул-Ислама (врховног свештеника) и у Мухи Един били су учитељи Јусуф- ефендија. Ријаз-паша био високог порекла ти се подигао против своје сестре, која била жена Селим-бега првог коморни- ка султана Абдул-Меида. Ријаз-паша има- ло имање, што га је наследио од сво- шогора Селим-бега, Риза-бег био је до- да Махмуд пашиног управитељ порти- архиве и члан великог екзекутивног вјета, што га је Махмуд-паша установио ди извађања Андрашијевих реформама. и како је махмуд пао били су обојица

у расположивости. За петог поглавицу за- вјере држе још и седамдесетогодишњег улему Кијамил-бега. Остали завјереници су незнатне особе, понајвише софте, прем- да има и цивилних званичника и офџира. Главна циљ завјере није била толико по- литика, колико да се опет подигне Мах- муд-паша на велико везирство. Помену- те четири поглавице завјереничке већ су отпраљени у заточење на разне стране. Остали сукривци је још преслушавају, па ће и они за кратко вријеме по свој прилици бити осуђени на робовију.

ГОВОР ЦОНА БРАЈТА У МАНЧЕСТРУ.

На збору, који се држао 2. Октобра (по новом) у вече у сали «Манчестарског Реформног Клуба» у Манчестру, бесједио је чувени либералац и члан парламента енглеског Цон Брајт.

Предмет му је био «Источно Питање» које данас занима и потреса цијелу Ин- глешку и он је том приликом изјаву своје личне, и, као што ћемо из говора му виђети, по нас врло повољне назоре. Са каквим је, међутим, интересом публика енглеска ишчекивала ову ријеч г. Брај- та, најбоље се може виђети из тога што је цио следећи говор, телеграфским пу- тем свима главнијим листовима лондон- ским саопштен, и у истима сјутра дан на- штампан!

На самоме збору говорили су, пред- ходно, пресједник збора г. Венијамин Ар- митеј Сер Томас Базли, оба лични и политички пријатељи г. Брајта.

Кад је г. Брајт устао да говори пу- блика га је гласно поздравила и он је за тим отпочео своју ријеч овако:

Г. Пресједнице и Господо! Мене муче мисли кад погледам на тешки поло- жај у коме се ево нађох после примед- ба, које управите овега збору говорници прије мене. Чудо ми је, шта више, што се и сам овдје налазим, јер, као што знате, ја сам до сад избјегавао јавне зборове сваког рода. Но ваш пресједник је мој стари пријатељ и био је за много про- шлих година наш друг у свакој великој борби; што чини, наравно, те је тешко од- бити ми каква предлог, који би нам он подино, (Одобравање.)

Ја се још сјећам и заслуга, карак- тера као и дугог пријатељства његовог поштованог отца; па кад ми он сад учи- ни почаст позивајући ме на овај вечераш- њи збор ваш, ја мишљах — а то ваљда у тренутку слабости — да ми попустити ваља: и тако ево рјеших се да вам дођем. Сад могу толико рећи да сам јако дирнут овим вашим срдачним дочеком, као и мно- го лијепог ријечју која се овдје о мени прозбори.

Здање је ово стан «Манчестарског Реформног Клуба»; дакле мјесто у коме мислим, слободно је претресати политичка питања. Ми сад нијесмо на пољско-при- вредничкој гозби, (смјех) гдје, као што знамо, политика је искључена: но гдје се опет зато, о политици понајвише говори, и то често таквој, какву ми најстрожије осуђујемо. (Понова смјех). Нама пак овдје није забрањено да прегледамо неке ства- ри и са партајског гледишта. Јер ми смо један знатан дио либералне партије ове вароши и среза, па као такви имамо пу- но право да говоримо о политичким пита- њима онако како сами за добро нађе- мо.

Као странка ми се разликујемо у многом чему од наших противника. Исти- на, у нашим је рукама машинерија пар- тајска као и у њиховим (но у њиховим чини ми се више но у нашим), али само ми посвећујемо сву снагу уређења наше странке не на партајске но на опште пје- љи. («Чујмо!») И ако се обазремо назад на времена, која неки од нас још врло добро памте, ми ћемо се, ја мислим и увјерити да је то тако.

Ако смо на прилику, ми што допри- нијели да се рашире политичка слобода у овој земљи, то је онда била слобода за све, у колико смо је ми могли раширити. Ако је под нашом заставом, то исто учи- њено и са вјерозаконском слободом то т- дме, наравно ниције право на вјеру није ни у колико окрњено. Или, ако смо под- помагали мјере које су учиниле рад под- стојанијим а зараду већом ни то нијесмо чинили, ни покушавали да учинимо закон- ским монотоном или монотоном «радни- ких дружина». Напротив, тим великим и опширним мјерама шило се на то, и успјело се, те је обухваћен цио народ, а добре посљедице неких осјећају, а надам се, сада и увиђају сви. («Чујмо!»).

Ако дакле усљед ових мјера, народ

наш данас боље живи но прије, то ваљда ниција грпеза није сад мршавија ни под- рум празнији. И ја држим, да кад би се овог часа сви радници наших трију кра- љевца на кантару измјерили, да би они онда хиљадама дената тежи изишли но што су то могли бити прије тридесет го- дина. (Одобравање.)

Тако исто ако је, помоћу ма којих од тих мјера, народ сад боље одјевиен, то онда мање њих иду у надрпаним хаљина- ма. Или ако је свијет угодније смјештен то је онда мањи број без крова и закло- на. Најпосље ако данас има више и бо- љих прилика за васпитање, па било то пу- тем школе или штампне, то су опет бла- годати које су допрле и до најсиромашни- јег и најнижег сталежа нашег.

Прије петнајест дана, кад се нала- зих у срезу Дурхамском, имађах прили- ку питати једне малене, но добро уређи- ване, новине што излазе у Дарлингтону. Оне се зову «Сјеверни одзив» а имаће како ми рекоше близу 20.000 претплатни- ка. Овај мали листић долази у кућу сва- ког надничара, ко хоће да га држи а до- носимо вијести лијепо распоређене и тач- но достављене са свију страна свијета; па тако он у својој скромној кућици зна шта је ново у исто вријеме и са истом извјесношћу као и онај у грофовској па- лати на Рабијевом двору.

Ја мислим да та није мала ствар у- радити за један народ, а то је само једна од многих за које смо ми успјешно ради- ли. (Одобравање.) Онет велим, ако је на- роду сад боље — ако је, на примјер, сад задовољнији законодавном радњом свог парламента, или и цијелокупном у- правом земаљском, — и то се онда има благодарити реформама са којима смо ми ово тријест или четрдест година били екопчани — реформама, које ми нијесмо никад покретали, потпомагали, ни у живот уводили из партајских обзира, но увјек имајући пред очима нешто више и племе- нитије, а то је: опште добро цијелог на- рода. (Одобравање.)

По мом увјерењу, дакле, ако смо до сад били у стању да се часно и поштено ми- јешамо у домаће послове владине зар да нијесмо више и даље; и питам ја да ли можемо ми у овом времену затворити о- чн пред спољним заплетима у које смо ево, на жалост, загазили?

Једни људи, у овој земљи, који као да су до сад били у стању да затворе своје и очи и уши пред истима јесу ми- нистри Ђеног Величанства «Срамота!» и ево тробала је да се дигне читава ова повика — општи глас цијелог овог наро- да па да их пробуди из летаргије у којој као да бјеху живјели («Чујмо!»)

Неки од њихових пријатеља кажу нам да их не би требало строго осуђива- ти; јер ако се гријешило, то су гријешиле обје стране. Вође либералне као год и Торијеве партије, подједнако су учес- твовале у погрешкама, или можда треба још да кажем и преступима, од прије двадесет година. Сад рецимо да је то та- ко, а и ја сам признајем да су либерал- ци као и Торијевци, криви за несретне погрешке тог времена; али данас разли- ке је између њих та: да су се либерал- ци нечему научили а Торијевци као да још ничему нијесу. (Одобравање.) Што се мене лично тиче, ја могу да кажем, с чистом савјешћу, да би ми милије било ћутати о свима овим појавама,

Као што вам је познато ја сам о том писао у једном писму на неке моје пријатеље у Бирмигаму, које је прије двије или три неђеље и на јавност иза- шло; а одбио сам до сад све позиве на више од четрдесет митинга. До душе, мој је положај у овом питању са свим одво- јен и веома тежак, јер данас има врло мало људи у Инглешкој, који су као по- знати политички исповједници прије два- десет година заузимали исто мјесто и би- ли истог мњења са мном, но и ако је мени мучно дотаћи се овог предмета, о- пет ја смјем рећи, заједно с вашим пресједником, да немам зашто да се ка- јем. (Одобравање.) Год. 1854 — прије 22 године — кад оно бјеше на реду питање о рату с Русијом, ја се нијесам саглашавао са политиком тадашње владе, па ни са привидно огромном већином самог наро- да. Но мене навладале. Многе глупости и страсти сложиле се онда против мене и ја, наравно, одах у мањини, оглашен као неразуман и непатриотичан, и бог сам ако зна каквим се још именима не зна тадашњи мој политички правац и поло- жај

Међу тим ја неумједох објаснити себи зашто ми бјеше немогуће сложити се са тим осталим свијетом. Неких пута сам мислио да ће то бити због васпитања, које сам добио од вјерозаконске секте

којој припадам, («Чујмо!») јер нашу ре- лигију нијесу нам написали ни монарси, ни јерарси, ни државници. Наша вјера, како је ми разумијемо, проистиче чисто и непосредно из Новог Заветја; и код нас нема 38-ог Артикла који вели да је зако- нито Хришћанима носити оружје и ићи у бој на заповјест својих власти, што значи наравно да Хришћани могу по команди свога владоца пресједника парламента или генерала ићи и сјећи људе, које у свом животу никад виђели нијесу; од којих никакове увреде претријели нијесу; и против којих немају ни најмање повода да се жесте и срде.

(Наставиће се).

ЦЕТИЊЕ, 8. Новембра. — Наш свијетли Нашљедник Књаз Данило био је врло опасно оболио, но хвала милостиво- ме Богу, болијест је попустила и Нашљед- ник, и ако не може још оставити постелу, налази се сада у повољнијем стању.

— У комисију, која има да обиљежи војену линију између наше и турске вој- ске у Херцеговини и Арбанији, коју је међутим наша побједна војска већ сама јасно обиљежила, одређени су од стране Црне Горе г. г. Станко Радонић и Церо Пејовић.

— Муктар паша напустио је још о- не неђеље своје шанчеве на Заслапу. Вој- ску његову само је примирје спасло од савршене пропасти. Глад, голоћина, вели- ка студ, и онда ужасна нечистоћа и смрад од силни гробова у истим шанчевима из- родили су заразне болијести у војци. Са- ми турски телеграми јављају, да је у најжалоснијем стању војска турска дошла у Требиње. Тако исто стоји и са војском Дервиш пашином, од које је 25 батаљона отишло у Цариград, јер болијест и страх од наше војске учинили су их неспособним савршено.

— Са особитим задовољством изно- симо нашијем читаоцима руске изјаве, у којима наша руска браћа изказаше своје признање и одушевљење према борби на- шој.

Изрека цара руског: «Црногорци показаше се и у овој неравној борби, као вазда, прави јунаци», радосна је и поносна за Црногорце.

«Руски мир» пишући о црногорским бојевима вели између осталог: «Странци се чуде, што у Црној Гори нема руских добровољаца. Томе има више узрока. Пр- вије то, што смо ми, Руси, тврдоувјерени да се Црногорци и без нас знају борити и да ће и без нас свршити рачун с Тур- цима. Ми их немамо ни чему учити. На против, ми им се дивимо и готови- смо да се од њих поучимо. Шака јунака бори се 400 година с Туреком, борила се некад и с Французима а бори- ће се и с цијелим свијетом. — Пред таквим јунацима сва Русија е по што вањем скида капу».

— «Голос» пише приликом предаје Медуне:

«Црногорска војска окитила је себе новом славом, турска крепост Медун пре- дао се на капитулацију. Тај нови успјех црногорских јунака примљен је славенским свијетом као политичка услуга указана славенском дјелу, и радосним гласом про- носи се по славенским земљама као важ- ни догађај у војеном одношењу. Ино- страни листови не могу подозревати на- шој братској радости, и већ неће смјети говорити да се ми радујемо успјеху «рус- ког» оружја. Русија нити је синове своје, ни материјална пожртвовања шилала у Црну Гору — сва заслуга принадеже Цр- ногорцима и то њима самим. Слава таквим јунацима! Нека знаде Јевропа каква је Турска: њене тврђаве предају се тој вој- сци коју она никад не побједи; њене па- ше живе у пљену црногорском, или уми- ру од црногорских зрна; њена војска бје- жи при сваком приближењу црногорске! Посље толико сјајних побједа, које се за- вршише капитулацијом турске крпости, може ли Црна Гора изаћи из борбе без награде њених војених успјеха? Зар ће јој опет Медун узети у корист Турске, која га није могла сачувати?»